

РЕЦЕНЗІЯ

доцента кафедри міжнародних відносин і суспільних наук
Національного університету біоресурсів і природокористування України,
кандидата історичних наук, доцента **КРАВЧЕНКО Наталії Борисівни**
на дисертацію **СОРОКІНА Андрія Анатолійовича** на тему:
**«Київська міська Рада народних депутатів I (XXI) скликання (1990–1994
рр.): вибори, організація, діяльність»**,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 032 «Історія та археологія»
галузі знань 03 «Гуманітарні науки»

Актуальність теми дослідження. Діяльність першого в історії незалежної України скликання Київської міської ради заслуговує на ґрунтовне вивчення з огляду на трансформаційність періоду його каденції, що мала знайти відображення у зміні специфіки діяльності вказаного представницького органу місцевого самоврядування у зв'язку з утворенням м. Києва як столиці незалежної держави, що супроводжувалося кардинальними соціально-економічними, суспільно-політичними та соціокультурними перетвореннями.

Ступінь обґрунтованості наукових положень та висновків. Наукові положення та висновки дисертаційного дослідження Сорокіна Андрія Анатолійовича є обґрунтованими і достовірними. В ньому чітко сформовано мету, завдання, об'єкт та предмет. Структура дисертації складається з анотації, переліку умовних скорочень, вступу, основної частини, висновків, списку використаних джерел та літератури, додатків. Вона відповідає визначеній меті й уможливорює комплексне дослідження історії Київської міської ради першого скликання.

Перший розділ дисертаційного дослідження (с. 30–51) присвячено розкриттю його теоретико-методологічних засад, поточної історіографії та джерельної бази. Перевагами дисертації є поєднання якісних та кількісних методів, ґрунтовний огляд поточних напрацювань інших дослідників стосовно

обрання та діяльності досліджуваного органу, актуалізація широкого спектру конкретно-історичних джерел.

У другому розділі (с. 52–107) дисертант комплексно дослідив передумови, перебіг та результати виборів до Київської міської ради першого скликання від підготовки до них вже під час обрання народних депутатів СРСР навесні 1989 р. до останнього туру виборів восени 1990 р. та спроб їхнього повторного проведення в 1991 р. В межах названого розділу важливим виявилось порівняння досліджуваних виборів із синхронними в інших місцевих радах Української РСР та попередніми міськими 1987 р.

Третій розділ дисертаційного дослідження Сорокіна Андрія Анатолійовича (с. 108–142) присвячено організаційним засадам діяльності Київської міської ради першого скликання. В ньому послідовно проаналізовано формування її апарату, специфіку функціонування її організаційно-розпорядчих органів, особливості сесійної роботи та діяльність виконавчих органів у її структурі до адміністративної реформи березня 1992 р.

Важливим з огляду на сучасні юридичні дослідження, зокрема праці І. Хонди та Т. Кулик, є четвертий розділ рецензованої дисертації (с. 143–168), де розкрито взаємодію Київської міської ради першого скликання з наявними у межах м. Києва органами державної влади та місцевого самоврядування: центральними органами державної влади Української РСР і України, підпорядкованими органами місцевого самоврядування, виконавчими органами з березня 1992 р. (місцевими державними адміністраціями), а також із органами суду і прокуратури протягом всієї каденції Київської міської ради першого скликання.

Ключовим є п'ятий розділ дисертаційного дослідження (с. 169–228), де досліджено основні напрями діяльності Київської міської ради першого скликання. В його підрозділах охарактеризовано роль досліджуваного органу в суспільно-політичних, соціально-економічних та соціокультурних процесах переважно в межах столиці України, а також його зовнішні зв'язки в Україні та світі.

Висновки автора відповідають поставленим меті та завданням, узагальнюючи результати дисертаційного дослідження, розробленого з урахуванням визначених територіальних і хронологічних меж (с. 24–25).

Новизна наукових положень та висновків, сформульованих у дисертації. Дисертаційне дослідження Сорокіна Андрія Анатолійовича є історіографічно першою великою науковою працею з історії Київської міської ради першого скликання, що охоплює весь період її каденції й поряд із тим характеризує специфіку обрання її депутатського корпусу. В рецензованій дисертації було систематизовано окремі факти з попередніх науково-популярних та наукових праць з історії м. Києва межі 1980–1990-х рр., а також доповнено твердження представників суміжних наук (насамперед юриспруденції, політології, соціології) про особливості функціонування Київської міської ради як головного представницького органу місцевого самоврядування столиці України. Дисертаційне дослідження Сорокіна Андрія Анатолійовича, характеризуючись введенням до наукового обігу низки нових конкретно-історичних джерел із їх комбінованим використанням за поєднання низки принципів, підходів і методів, поглиблює загальне уявлення про історію місцевого самоврядування м. Києва шляхом розкриття його специфіки на зламі 1980–1990-х рр.

Практичне значення отриманих результатів. Положення та висновки дисертаційного дослідження можуть бути використані у науковій діяльності для написання праць з історії м. Києва та України, науково-популярній діяльності для вдосконалення поточних і створення нових довідкових праць, навчальній діяльності для підготовки навчальних планів, програм, посібників із киевознавства, історії України, історії держави і права України та ін.

Повнота викладення наукових положень та результатів в опублікованих працях. Основні результати дослідження оприлюднено в 7 наукових статтях у фахових виданнях України категорії «Б», 1 розділі колективної монографії, 36 тезах всеукраїнських та міжнародних наукових конференцій. Додатково їх відображено у статті, спільній із науковим

керівником дисертанта, в часописі «Універсум історії та археології». Ступінь повноти викладення результатів дисертації є достатнім.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація Сорокіна Андрія Анатолійовича на тему «Київська міська Рада народних депутатів І (XXI) скликання (1990–1994 рр.): вибори, організація, діяльність» відповідає спеціальності 032 «Історія та археологія», а також вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, пп. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційного дослідження. Попри загальну високу оцінку дисертації Сорокіна Андрія Анатолійовича, вважаю за необхідне висловити певні зауваження та критичні міркування.

1. Підрозділ 1.2 («Історіографія») було би бажано краще систематизувати, оскільки його початковий виклад у хронологічній послідовності поступово змінюється проблемним викладом.

2. До сформованого комплексу конкретно-історичних джерел дисертаційного дослідження було б доцільно додати матеріали центральних українських газет («Радянська Україна», «Голос України», «Літературна Україна» тощо) та періодичних видань журнального типу («Київ», «Віче»), що сприяло б поглибленню результатів дослідження.

3. У підрозділі 2.5 («Проведення голосування 4 та 18 березня 1990 р.») з огляду на згадану професійну приналежність членів сформованого депутатського корпусу (с. 98) потребує додаткового уточнення у просопографічному ключі репрезентація в першому скликанні Київської міської ради представників окремих професійних груп (напр. лікарі, вчителі,

робітники), а також підприємств, установ та організацій м. Києва (лікарні, школи, виробничі об'єднання тощо).

4. У межах третього розділу дискусійним є порядок розміщення підрозділів, оскільки структуру та персональний склад організаційно-розпорядчих органів (підрозділ 3.2) формувала сесія Київської міської ради шляхом ухвалення рішень на пленарних засіданнях (підрозділ 3.3), натомість апарат Київської міської ради (підрозділ 3.1) трансформувався переважно за ініціативи організаційно-розпорядчих органів (підрозділ 3.2).

5. Підрозділ 4.4 можна було б розширити за рахунок дослідження взаємодії Київської міської ради першого скликання не лише із прокуратурою м. Києва, але й із органами прокуратури іншого підпорядкування (районні у м. Києві, Київської області та ін.).

6. У підрозділі 5.2 («Соціально-економічна діяльність») через пов'язаність дисертаційного дослідження з темою науково-дослідної роботи «Вивчення соціально-економічного і суспільно-політичного розвитку України: аграрний аспект» (с. 24) слід було б приділити більшу увагу аграрній проблематиці в діяльності Київської міської ради першого скликання, зокрема участі її структур в організації сільськогосподарських робіт для продовольчого забезпечення населення м. Києва.

7. Підрозділ 5.4 («Участь в українському муніципальному русі») з огляду на попереднє зауваження можливо було б розширити за рахунок глибшого вивчення взаємодії Київської міської ради із Київською обласною радою із використанням документів останньої з фонду Р-880 Державного архіву Київської області та публікацій в її газеті «Київська правда».

8. У підрозділі 5.5 («Зовнішні зв'язки за межами України») бажано ширше залучити іноземні конкретно-історичні та історіографічні джерела, що дозволило б поглибити висновки, сформовані переважно на основі документів Київської міської ради, Київської міської державної адміністрації та матеріалів київських загальноміських газет.

Висловлені зауваження мають рекомендаційний характер. Вони можуть бути враховані дисертантом у його подальшій науковій діяльності та не впливають на загальну позитивну оцінку рецензованої дисертації.

Загальний висновок. На підставі викладеного вважаю, що дисертація Сорокіна Андрія Анатолійовича на тему «Київська міська Рада народних депутатів I (XXI) скликання (1990–1994 рр.): вибори, організація, діяльність», подане до захисту на здобуття доктора філософії, містить ґрунтовні наукові положення і висновки, за своїм науковим рівнем і практичною цінністю, змістом та оформленням відповідає вимогам, що передбачені наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертацій» (зі змінами), постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор Сорокін Андрій Анатолійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 032 «Історія та археологія».

Рецензент доцент кафедри міжнародних відносин і суспільних наук Національного університету біоресурсів і природокористування України, кандидат історичних наук, доцент Наталія КРАВЧЕНКО